

Ранко Панић је умро услед последица полицијског пребијања. Није први који је у нашој земљи преминуо услед бруталности припадника органа реда. Но, надам се да је последњи. Европске интеграције су потка „идеолошког“ опредељења наше актуелне власти. А унутар граница ЕУ важе не само високи стандарди поштовања људских права, већ по правилу постоје и ефикасни механизми који то истински омогућавају.

Рад на евроинтеграцијама не одвија се само на пољу приближавања Србије – ЕУ, нити се исцрпљује законодавним радом и начелном европеизацијом наших установа. Тај рад мора брзо да доведе до другачијег – законитог и делотворног – опхођења са грађанима. И то како припадника државних органа, тако и генерално запослених у јавном сектору.

Трагедија која се десила са Ранком Панићем намеће као акутну потребу да процес функционалне европеизације српске државе започне од полиције. Да ли ће тај процес отпочети, и то онако како треба тј. са кажњавањем криваца за смрт демонстранта, зависи од власти. А од тога како она поступи зависи одговор на питање да ли стварно жели европску Србију или о њој само прича а идеали су јој – макар када се ради о начину владавине – оријентални!

ЕВРОПСКИ СУД

Европски суд за људска права, са седиштем у Стразбуру, представља судску институцију Савета Европе. Бави се заштитом права и слобода гарантованих Европском конвенцијом о људским правима. У новембру 1998. године Суд је постао стална институција.

Од оног момента када нека држава ратификује Европску конвенцију о људским правима, њени грађани стичу могућност заштите својих слобода и права пред Судом. Штавише, државе ступањем у Савет Европе стриктно прихватају да се повинују пресудама Европског суда, односно да спроводе оно што суд одлучи.

По одлуци Суда, државе су дужне не само да надокнаде штету оштећеним грађанима, већ, ако је то потребно, и да понове поступке пред домаћим судовима, измене судску праксу па чак и законодавство, исправе одлуку неког државног органа, итд.

Да би се обратила Европском суду, странка мора или да искористи све домаће „правне лекове“ или да докаже да би у њеној земљи примена предвиђених правних средстава била неефикасна односно да је фактички онемогућена да их искористи. Странка може да се директно обрати Европском суду и ако изнесе доказе у прилог тога да у њеној држави правна процедура траје неоправдано дуго.

Наша земља је ратификовала Европску конвенцију о људским правима, и, што је још важније, пре неколико година постала је члан Савета Европе. Значи, с обзиром какво је стање у Србији, када наши грађани у пуној мери увиде какав диван европски „правни лек“ имају на располагању – црно се пише нашем буџету.

СРПСКИ ИДЕАЛ: СТАТУС СЛУЖБЕНОГ ЛИЦА

Недавно су неки новинарски кругови захтевали да припадници њихове професије добију статус службеног лица. Нешто раније то су тражили и лекари. Можда и треба лекари и новинари да постану службена лица. Међутим, уз права мора да иде и одговорност. И то истинска, гарантована одговарајућим функционалним механизмима, а не само декларативна! Уз то, одговорност припадника оних професија које добију повлашћен статус – мора да буде у пропорцији са њиховим овлашћењима односно посебним степеном заштите који уживају.

Међутим, у Србији није тако. Уосталом, не би се сви упињали да стекну споменути статус да код нас он фактички не подразумева много већа права него обавезе! Чак и номинално, није богзна како повећана одговорност службених лица у односу на она која немају то „звање“. А у пракси, често су и заштићена од одговорности.

И сами знате, није баш много полицајаца одговарало због повреда професионалних обавеза, бар не оних које имају обележја кривичних дела. Нема сумње, дисциплински и материјално, полицајци бивају кажњавани због грешака и неодговарајућег понашања. Међутим, ту се ради о унутрашњим потребама система – о настојању да он буде делотворан (макар са становишта потреба власти и полицијских управних структура). С друге стране, ретко се санкционише, поготово озбиљно, незаконито поступање са грађанима.

Да се на бавимо сада само полицијом. Грађанима „не цветају руже“ ни када имају посла са администрацијом, судством, здравством, итд. Када порески или неки други државни органи направе грешку, бирократе од нас очекују да идемо од шалтера до шалтера, или од надлештва до надлештва, како би исправили оно што су „забрљале“. У болницама „нема корупције“ а ако желимо да обавимо „посао“, а обично се ради о стварима са којима се нико не би играо, знамо да морамо да нађемо начин да се „реванширамо“. А грешке медицинског особља? Колико лекара је одговарало због смрти пацијената? Доктори, шта год једни о другима причали, међусобно се штите таман онолико колико и полицајци. На крају крајева, то је и нормално. Ненормално је што систем то олако допушта.

ПОЛИЦИЈА МЛАТИ – СРБИЈА ПЛАТИ

Европски суд за сада није допринео да наша држава постане савеснија у вези са заштитом права сопствених грађана. Неко добије оштету, држава му је исплати – и на томе се углавном све заврши. Фактички због нечијег индивидуалног преступа бива кажњена читава Србија. Уместо да новац буде коришћен за изградњу болница или социјалних станова, подршку спорту или борбу против „беле куге“ – траће га неодговорна службена лица или обични државни службеници.

Но, нешто је много горе од тога. Сврха Европског суда за људска права превасходно није да се осигура обештећење оштећеним странкама. Важно је да се то деси, али још важније је да буде што мање оштећених грађана од стране државних институција односно њихових припадника, поготово, да буде мање истинских жртава. Односно, да буде што мање људи који не могу у редовном поступку у својој земљи да дођу до правде.

А тако ће бити тек када полицајци буду знали да ће вероватно одговарати за оно шта противзаконито раде. И када они који су укључени у ланац командовања и систем „унутрашње контроле“ буду свесни да ће вероватно платити за прикривање туђих грешака.

Идеја твораца Европског суда пре свега је била да се стимулише рад на националном нивоу у циљу ефикасног утврђивања одговорности оних због којих грађани имају потребу да се обрате европској институцији за заштиту људских права.

Но, код нас тог превентивног ефекта за сада још нема. Охоли полицајци се усуђују да бију и политичаре, па и да испале гумени метак народном посланику у лице. У време када је Србија увелико члан Савета Европе, дешава нам се да полиција поново усмрти демонстранта исто као што се неколико пута десило за време владавине Слободана Милошевића. Зашто је тако?

ВЛАСТ, ПЕНДРЕК И ЈАВНИ НАДЗОР

У Милошевићево време невладине организације и слободни медији вребали су свако кршење људских права од стране администрације. Од тога није било велике практичне користи, али је ипак ишта боље него ништа. Сигурно се сваки полицајац замислио када су на телевизији „Студијо Б“ почели у крупном плану да емитују ликове насилника у униформи.

У доба док су ДСС и НС били у власти, и тиме учинили да владе не буде по укусу многих од оних који су заузели простор јавног надзора, и даље су очи биле упрте у државну управу и њену „главу“. Уз то, она није била ни налик оној од пре 2000. године, односно оној коју смо имали током Операције „Сабља“. Отуда, иако се није претргла од завођења реда у државној управи и јавном сектору, влада бар није потпиривала злоупотребе односно сама иза њих стајала.

Сада се ситуација, макар судећи по недавном митингу, изменила. Нова власт сада ужива симпатије великог дела власника медија и господара нашег невладиног сектора. Као и евроатлантских душебрижника. Свесна тога, вероватно се охрабрила да покуша да на што погоднији начин искористи за себе све полуге власти које јој стоје на располагању.

Но, да се надамо да власт, иако се у коалицији налази и Милошевићева партија, није истински инспирисана и принципима на основу којих је он владао. Надајмо се да се радило само о страшној нервози због могућности да дође у питање, после „мукотрпног рада“, задобијена власт.

Наравно, ничија нервоза није оправдање за смрт Ранка Панића. Али је много боље да верујемо да се радило о једнократној и лакомисленој опасној „игри“ са полицијом – која се отргла контроли и постала крвава – него да је у питању бескрупулозни плану да се сломи кичма опозицији и застраши народ.

БОРИСЕ, ЗА ЉУДСКА ПРАВА БОРИ СЕ

(Не)одговорност службених лица?

Пише: Драгомир Анђелковић
петак, 05 септембар 2008 21:28

И да сутра боље живимо, и да постанемо део ЕУ, ми нећемо бити оно што подразумевамо када кажемо „Европа“, ако суштински не променимо систем. Уз то, нама нико неће толерисати оно што је из геостратешких разлога прогледано кроз прсте Румунији и Бугарској. Отуда, док се наша држава и власт „не уљуде“ нећемо постати део ЕУ.

Но, по томе како нас власт третира изгледа да је и сама свесна да смо још далеко од завршнице европских интеграција, коликогод причала да смо на капијама ЕУ. Међутим, нечега изгледа није свесна. После периода „колективног управљања“ поново смо у ситуацији да знамо ко влада овом земљом. Штагод он мислио, оно што се сада дешава ићи ће на „душу“ Бориса Тадића.

Ниједна власт није старија од суда историје. Зато је у интересу онога ко није анониман, да докаже да на њега не пада љага за оно што се десило. Ако не због нечег другог, за њега је добро да због себе омогући утврђивање одговорности за неадекватну полицијску акцију. У противном, остаће утисак не само да је неко у власти играо опасну игру, или да је неко у полицији хтео да се додвори новом господару, већ да врх државе непосредно стоји иза онога што се збило!